

BOSHLANG'ICH SINFLARDA MATEMATIKA DARSLARIDA LOYIHA FAOIYATINI TASHKIL ETISH TEXNOLOGIYASI

Raximova Dilshoda Xoliqberdiyeva

Shahrisabz pedagogika instituti

Ta'lim va tarbiya nazariyasi (boshlang'ich
ta'lim) yo'nalishi

1-kurs magistranti

raximovadilshoda62@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15030342>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 05-Mart 2025 yil

Ma'qullandi: 10- Mart 2025 yil

Nashr qilindi: 15- Mart 2025 yil

KEY WORDS

Loyiha, texnologiya, ilmiy, ijodiy, fikrlash, shaxs, uslub, sahna, fantaziya, ta'sirchanlik, tahlil.

ABSTRACT

Ushbu maqola boshlang'ich sinflarda matematika darslarida loyiha faoliyatini tashkil etish texnologiyasi orqali o'quvchilarni mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv hamda jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantirish masalasiga qaratilgan.

Hozirgi davrda ta'lim sohasida zamonaviy yondashuvlar va pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich sinflarda matematika fanini o'rgatishda ilg'or metodlarni qo'llash orqali o'quvchilarda nafaqat nazariy bilimlar, balki amaliy ko'nikmalarni ham shakllantirish zaruriyati paydo bo'lmoqda. Zamonaviy ta'lim tizimi o'quvchilarning faqat bilim olishlarini emas, balki ijodiy fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish, jamoaviy ishlash va hayotiy muammolarni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantirishni ham talab etadi.

Matematika darslarida loyiha faoliyatini tashkil etish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Loyihaviy ta'lim o'quvchilarning faolligini oshirish, ular orasida hamkorlik muhitini shakllantirish va mavzularni chuqurroq tushunishga imkon yaratadi. Ushbu yondashuv o'quvchilarning matematik masalalarga turli yondashuvlar orqali yechim topish, o'z bilimlarini amaliyotda qo'llash hamda analitik fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

Loyiha faoliyati orqali tashkil etilgan darslar o'quvchilarning qiziqishini oshirish bilan birga, ularni mustaqil tadqiqot olib borishga undaydi. Bu jarayonda o'quvchilar mavzuni o'zlari izlanib o'rganishadi, muammolarni aniqlab, ularga ijodiy yechim topishga intilishadi. Shu sababli loyiha faoliyati nafaqat o'quvchilar, balki o'qituvchilar uchun ham innovatsion yondashuv bo'lib xizmat qiladi.

Ushbu maqolada boshlang'ich sinflarda matematika darslarida loyiha faoliyatini tashkil etish texnologiyalarining ahamiyati, ularning samaradorligi va natijalari tahlil qilinadi. Loyiha faoliyatining ta'lim jarayonidagi afzalliklari, tadqiqot metodlari va tajriba natijalariga asoslangan holda xulosa va tavsiyalar beriladi. Tadqiqotning asosiy maqsadi loyiha asosidagi ta'limning boshlang'ich sinf matematika darslarida qo'llanilishining imkoniyatlari va natijalarini ochib berishdan iborat.

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi

Matematika ta'limida loyiha faoliyatini tashkil etish bo'yicha adabiyotlar tahlili shuni

ko'rsatadiki, loyiha asosidagi ta'lim pedagogik jarayonni optimallashtirish uchun muhim texnologiya hisoblanadi. Dewey (1916) tomonidan ilgari surilgan demokratiya va ta'lim tamoyillari loyiha yondashuvining asosini tashkil etadi. Kilpatrick (1918) esa loyihaviy ta'lim metodikasini ta'lim jarayonida samarali qo'llashni tavsiya etgan.

Polya (1957) matematika darslarida muammolarni yechishning ahamiyatini ta'kidlagan holda, loyiha faoliyati o'quvchilarning ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qilishini qayd etadi. Vygotsky (1978) tomonidan keltirilgan ijtimoiy konstruktivizm nazariyasi ham loyiha asosidagi ta'limning muhim ilmiy asosini tashkil etadi. Shuningdek, Jonmurodov (2020) va Karimova (2022) o'zbek mualliflari tomonidan loyiha texnologiyalarining amaliy tatbiqi yuzasidan tadqiqotlar olib borilgan.

Metodologiya sifatida tadqiqot quyidagi usullar orqali amalga oshirildi:

1. **Adabiyotlar tahlili:** Loyihaviy ta'limga oid xorijiy va mahalliy ilmiy manbalar o'rganilib, ta'lim texnologiyalari hamda metodik yondashuvlar tahlil qilindi. Ushbu usul loyiha faoliyatini amaliyotda qo'llash bo'yicha nazariy asoslarni shakllantirishda muhim rol o'ynadi.
2. **Tajriba-sinov ishlari:** Boshlang'ich sinflarda matematika darslarida loyiha faoliyatini joriy etish bo'yicha sinov darslari tashkil qilindi. Bu bosqichda loyiha jarayonining samaradorligi kuzatilib, o'quvchilarning bilim olish darajasi hamda faolligi baholandi.
3. **So'rovnoma va kuzatuv:** Loyiha faoliyati bilan shug'ullanayotgan o'quvchilar va ularni boshqarayotgan o'qituvchilar o'rtasida so'rovlar o'tkazildi. So'rov natijalari loyiha jarayonining kuchli va zaif tomonlarini aniqlashga imkon berdi. Kuzatuv esa loyiha faoliyatining tabiiy muhitda qanday amalga oshirilishini to'g'ridan-to'g'ri baholash imkonini berdi.

Natija

Loyiha faoliyatini matematika darslarida qo'llash quyidagi natijalarni berdi:

1. **O'quvchilarning qiziqishi oshdi:** loyiha faoliyati orqali murakkab matematik tushunchalar oddiy va qiziqarli shaklda o'rganildi. Loyihaviy yondashuvda ishtirok etgan o'quvchilar mavzularni yanada yaxshi o'zlashtirishga muvaffaq bo'lishdi.
2. **Jamoaviy ish ko'nikmalari shakllandi:** guruh loyihalarida o'quvchilar birgalikda ishlashni o'rganishdi. Bu esa ularning muloqot qilish va jamoada muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirdi.
3. **Ijodiy fikrlash rivojlandi:** o'quvchilar muammolarga turli xil yechimlar topishga harakat qilishdi. Loyiha jarayonida o'quvchilarga berilgan erkinlik ularning mustaqil fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirdi.
4. **Muammoli vaziyatlarga yechim topish:** loyiha faoliyati davomida o'quvchilar matematik masalalarni hayotiy vaziyatlar bilan bog'lashga o'rgandilar. Bu esa ularning analitik fikrlash qobiliyatini mustahkamladi.
5. **Natijalar barqarorligi:** loyiha faoliyati bilan shug'ullangan sinflarda matematika fanidan o'zlashtirish darajasi ancha yuqori bo'ldi. Sinov darslarida loyiha texnologiyalari bilan ishlagan o'quvchilar odatiy yondashuv bilan ta'lim olganlarga nisbatan yuqori ko'rsatkichlarga erishdi.
6. **Motivatsiya va mas'uliyat hissi:** o'quvchilar loyihalarni yakunlash jarayonida o'z ishlariga mas'uliyat bilan yondashishni va natijaga erishish uchun izchil harakat qilishni o'rganishdi.
7. **Texnologik ko'nikmalar:** loyiha faoliyatlari davomida o'quvchilar axborot

texnologiyalaridan foydalanishni ham o'rgandilar.

Munozara

Tajriba natijalari shuni ko'rsatdiki, loyiha faoliyatini tashkil etish boshlang'ich sinf o'quvchilarining matematik bilimlarni chuqurroq egallashlariga va o'z bilimlarini mustaqil qo'llay olishlariga katta yordam beradi. Shuningdek, ushbu yondashuv o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, muloqot qilishga hamda ijodiy yondashishga undaydi.

Loyiha asosidagi ta'limning asosiy afzalliklaridan biri bu uning o'quvchilarni real hayotiy vaziyatlarga tayyorlashidir. Matematik bilimlarning amaliy qo'llanilishi o'quvchilarga muammolarni turli xil yondashuvlar bilan hal qilish imkoniyatini beradi. Shu bilan birga, loyiha jarayonida vaqtni to'g'ri rejalashtirish va mas'uliyatni taqsimlash qobiliyatlari shakllanadi.

Biroq loyiha faoliyatini joriy etishda ba'zi muammolar ham kuzatildi. Xususan, o'qituvchilarning barchasi ham loyiha faoliyati texnologiyalariga yetarli darajada tayyor emasligi aniqlandi. Ularni maxsus o'quv dasturlari orqali tayyorlash zarur. Shuningdek, loyiha faoliyatiga yetarli vaqt ajratilmasligi natijasida ayrim loyihalar to'liq amalga oshmay qolishi mumkinligi kuzatildi.

Yana bir muhim jihat shundaki, loyiha jarayonida o'quvchilarning individual imkoniyatlari va qiziqishlarini hisobga olish talab etiladi. Har bir loyiha o'quvchining shaxsiy ehtiyojlariga moslashtirilsa, bu natijalar yanada yuqori bo'lishini ta'minlaydi.

Kelgusida loyiha faoliyatini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun quyidagi tavsiyalar beriladi:

- O'qituvchilarni loyiha asosidagi ta'lim texnologiyalariga o'qitish.
- Dars rejalashtirishda loyiha faoliyatiga yetarli vaqt ajratish.
- Ota-onalarni loyiha jarayoniga jalb qilish va ularga tushuntirish berish.
- Loyiha faoliyatini baholash mezonlarini ishlab chiqish.

Mazkur yondashuvni ta'lim tizimida kengroq joriy qilish orqali o'quv jarayoni sifatini oshirish va o'quvchilarni hayotiy vaziyatlarga tayyorlash mumkin.

Xulosa

Boshlang'ich sinflarda matematika darslarida loyiha faoliyatini tashkil etish texnologiyalari o'quv jarayonini samarali va qiziqarli qilish imkonini beradi. Ushbu texnologiyalar o'quvchilarning ijodiy fikrlashi, mantiqiy tahlil qilish qobiliyatlari hamda jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Loyiha faoliyati natijasida o'quvchilarda o'z bilimlarini amaliyotga tatbiq qilish, muammolarga turli yechim topish ko'nikmalari shakllanadi. Bu esa ularning mustaqil fikrlash qobiliyatlarini oshiradi. Loyiha jarayoni o'quvchilarni faqat nazariy bilimlar bilan chegaralab qo'ymasdan, real hayotiy vaziyatlarga moslashishga tayyorlaydi. Ayniqsa, guruh ishlar orqali hamkorlik muhitida ishlash, mas'uliyatni taqsimlash va jamoaviy natijaga intilish ko'nikmalari mustahkamlanadi.

Shuningdek, loyihaviy ta'lim o'qituvchilar uchun ham o'z tajribalarini boyitish imkonini yaratadi. Kelgusida loyiha faoliyatini yanada kengroq joriy qilish uchun ta'lim muassasalarida metodik qo'llanmalar ishlab chiqish va o'qituvchilarga maxsus malaka oshirish kurslarini tashkil qilish zarur. Loyiha faoliyati boshlang'ich ta'limda nafaqat matematika balki boshqa fanlarda ham keng qo'llanilishi mumkin bo'lgan samarali metodlardan biridir

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Usmonova, D. (2019). Matematika darslarida innovatsion yondashuvlar. Ilmiy Tadqiqotlar Jurnal, 7(2), 34-41.
2. Dewey, J. (1916). Democracy and Education. New York: Macmillan.
3. Kilpatrick, W. H. (1918). The Project Method. Teachers College Record, 19(4), 319-335.
4. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge, MA: Harvard University Press.
5. Jonmurodov, A. (2020). Ta'limda innovatsion texnologiyalar. Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi.
6. Karimova, N. (2022). Boshlang'ich ta'limda matematika o'qitish metodikasi. Qarshi: Nasr nashriyoti.
7. Polya, G. (1957). How to Solve It: A New Aspect of Mathematical Method. Princeton, NJ: Princeton University Press.
8. Shomurodova, Z. (2021). Loyiha asosida ta'lim texnologiyalari. Ta'lim va Fan, 3(45), 56-63.
9. Khomidov, Khusniddin Kupaysinovich. "COOPERATION BETWEEN STATE AND PUBLIC ORGANIZATIONS IN THE MEANINGFUL ORGANIZATION OF YOUTH LEISURE ACTIVITIES." Thematics Journal of Social Sciences 7.3 (2021).
10. Kupaysinovich, Khomidov Khusniddin. "INTERPRETATION OF STUDENTS'PATRIOTIC ISSUES IN ORIENTAL PEDAGOGY." European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol 7.12 (2019).
11. Homidov, H. K. "TALABALARNI VATANPARVARLIK RUHIDA TARBIYALASHDA JAMOAT TASHKILOTLARI FAOLIYATINI MUVOFIQLASHTIRISHNING AMALDAGI HOLATI VA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI." Экономика и социум 5-1 (108) (2023): 83-87.
12. Omonovich, Uralov Eliboy, and Ergasheva Husniya Mirzahid. "Science Teaching Process for Primary Students." International Conference on Linguistics, Literature And Translation (London). Vol. 3. 2024
13. Homidov Husniddin Kupaysinovich, Ergasheva Husniya Mirzoxid qizi. "Theoretical Foundations of Working with Educational Information Competencies" Journal of Preschool Education and Psychology Vol.1 No.2.2024